

vakblad voor
informatieprofessionals

**Medisch IP'er
namens VWS**

Een interview met
Marlies Schijven

**GLAM openen
digitale deuren**

Waar krijgen ze
mee te maken?

Corona-onderzoek

Impact pandemie
op bibliotheken
(inter)nationaal

Minecraft-bieb

Veilig thuis voor
vrije informatie

2020|06

GELOOF JE
EIGEN OGEN NIET
OVER DEEP-
FAKES, COMPTOT-
THEORIE EN
NEP-
INFORMATIE

COLOFON

IP is samen met Informatie-Professional.nl het onafhankelijke platform voor de informatiespecialist van vandaag en morgen. De lezers werken in de informatie-, bibliotheek-, archief- en erfgoedwereld.

ISSN: 1385-5328

IP is een uitgave (24ste jaargang) van Uitgeverij IP
Charlotte van Pallandtlaan 18
2772 TR Voorburg
tel. 06-223 75 75 9
www.informatieprofessional.nl

redactieadres

IP, Charlotte van Pallandtlaan 18,
2772 TR Voorburg,
tel. 06-223 75 75 9,
e-mail redactie@informatie-
professional.nl.

redactie

Marjo Bakker, Maarten Brinkerink,
Wilbert Helmus, Dafne Jansen,
Vincent M.A. Janssen,
Evelien de Jonge, Leen Liefsoens,
Cindy Lammers (hoofdredacteur),
Matthijs van Otegem, Mirjam
Raaphorst, Vincent Robijn,
Eric Sieverts en Daniël de Vette

vormgeving

Eric van den Berg,
egfvdberg@upcmail.nl,
Tom van Staveren,
graphicisland@upcmail.nl.

medewerkers
aan dit nummer

Jos Damen, Marieke van Delft,
Jarno Duursma, Rob Feenstra,
Frank Huysmans, Niall MacKellar,
Marjolein Oomes, Anna
Rademakers, Rosemarie
van der Veen-Oei

abonnements

Voor abonnementsprijzen
en andere informatie zie
InformatieProfessional.nl.

advertentieverkoop

Voor informatie over adverteren
in blad of op de site:
Rajin Roopram, e-mail
rajin.roopram@kbenp.nl,
tel. 06-15201724.

Het verlenen van toestemming
tot publicatie in dit tijdschrift
strekt zich tevens uit tot het
in enigerlei vorm elektronisch
beschikbaar stellen.

INHOUD

08

Gamebieb voor vrije info

Reporters Without Borders heeft met een bibliotheek in Minecraft een veilige haven gebouwd voor vrije informatie. Met intussen 230 oorspronkelijk gecensureerde werken.

10

Zorg(en) en technologie

Marlies Schijven is aangesteld als chieft medical information officer bij het ministerie van VWS. Wat behelst deze job? En hoe ziet zij de techontwikkelingen in de zorg? Een interview.

15

GLAM, Wiki en publieksbereik

Nederlandse GLAM-instellingen willen zich graag digitaal openstellen. Wat komt daarbij kijken? Deel 1 in een serie van zes: het bereiken van een miljoenenpubliek.

RUBRIEKEN

04

Data in beeld

Informatie helpt
neushoorns

09

IP Lingo

Block list

19

Column

(On)waarheid
kun je niet
communiceren

26

Juridische
kwesties

Portretrecht
nader bekeken

27

Uitgelezen

Studie-
en leesvoer
voor IP'ers

16

Het gevaar van deepfakes

Deepfakes worden steeds geavanceerder en zijn koren op de molen van verspreiders van nepinformatie en complottheorieën. Jarno Duursma dook er dieper in.

20

Impact corona onderzocht

De KB voerde twee onderzoeken uit naar de coronagevolgen voor nationale bibliotheken wereldwijd en openbare bibliotheken in Nederland. De eerste resultaten.

28

Harry Potter tussen de boeken

Oscar de Wit bracht zijn tweede fotoboek uit van 5 bijzonderste historische bibliotheken in Nederland. Een kleine impressie.

GEZOND VERSTAND

'My desire to be well-informed is currently at odds with my desire to remain sane', zag ik onlangs iemand verzuchten op een sociaal medium. Op metaniveau is informatie, in deze informatiemaatschappij waarin we hyperverbonden zijn, een thema van jewelste. Want hoe goed het ook is om *well-informed* te zijn en op basis daarvan een gefundeerde mening te vormen, de keerzijde is dat je door het dichte infobos de bomen niet meer ziet. Dat je facts niet meer van fake kunt onderscheiden. Of dat die informatie voor snode plannen wordt aangewend. We hebben er dagelijks mee te maken.

Ik ben opgeleid als journalist. Op het randje van de overgang naar de computer toog ik nog naar de academie met een typemachine – een elektrische dat wel. Het onafscheidelijke duo hoor en wederhoor werd erin gebeiteld, hoe hard je kop ook was. Feiten waren *king*.

De computer en internet hebben dit speelveld volledig veranderd. Misinformatie ligt op de loer, de afweging tussen waar en onwaar is steeds lastiger te maken. Een verschijnsel als deepfake maakt het er niet beter op. Complotbedenkers varen er wel bij. Op meerdere plekken is erover te lezen in deze *IP*. De ontwikkelingen sijpe-len natuurlijk ook door naar de meer praktische hoeken van het informatie-professionalsvak. Verstand op gezond, ogen en oren open, dat lijkt vooralsnog het devies.

REDACTIONEEL | Cindy Lammers

31

KB Onderzoekskroniek

Oude Librije gaat digitaal

32

Verenigingen

Beroepsverenigingsnieuws

34

Lifehacking

Tekst linken op een webpagina

35

Favorieten

Niall MacKellar

INFORMATIE ZOEKT STROPER

Technologie en data inzetten om neushoorns te beschermen tegen stropers, als een paar 'extra ogen en oren'. In Zuid-Afrika deden NTT en Cisco het al met succes. Onlangs werden daar de neushoorns in Noord-Kenia aan toegevoegd. Met het zogeheten Connected Conservations-programma kunnen rangers dankzij aaneengeschakelde draadloze technologie het hele reservaat overzien en snel op verdachte activiteiten in een bepaald gebied reageren. Met de online softwaretool Earthranger kunnen ze alle historische en realtime gegevens verzamelen, integreren en tonen die beschikbaar zijn van een beschermd gebied. Dit maakt het mogelijk om incidenten uit het verleden te bekijken en adequaat en tijdig te reageren op actuele situaties. Resultaat: stropers gepakt, dieren en omringende gemeenschappen veilig. Meer over dit project is te vinden op: <http://bit.ly/neushoorns-Kenia>.

<

CURSUSAGENDA

GO opleidingen

2020

SEPTEMBER OKTOBER

ALLE CURSUSSEN
ZIJN ONLINE
VIA VIDEOLESSSEN

09/09 DATA STEWARD *NIEUW*

10/09 MAAK HET VINDBAAR VOL

10/09 OPLEIDING INFORMATIESPECIALIST GAAT ZEKER DOOR

10/09 ADVIESVAARDIGHEDEN VOL

11/09 FUNCTIONEEL BEHEER

14/09 LINKED OPEN DATA VOOR ERFGOEDINSTELLINGEN GAAT ZEKER DOOR

16/09 RDA & LRM ADVANCED *NIEUW*

21/09 KLANTGERICHTE INFORMATIEVAARDIGHEDEN

25/09 AUTEURSRECHT (BASIS)

25/09 AVG, PRIVACY & DIGITAAL GEGEVENSBEHEER (ADVANCED) *NIEUW*

29/09 CONTENT CURATOR

29/09 INTRODUCTIE DATA SCIENCE & MACHINE LEARNING *NIEUW*

02/10 OFFICE365 & SHAREPOINT: SEARCH EN METADATA

02/10 MARC21

02/10 INTRODUCTIE DEEP LEARNING *NIEUW*

OPROEP:

Stel jezelf of collega kandidaat voor de Victorines 2020

Jaarlijks looft het Victorine van Schaickfonds de Victorines uit. De prijzen zijn bedoeld om publicaties en vernieuwing in het informatievak te stimuleren. Doe mee of draag iemand anders voor uiterlijk op 24 september aanstaande.

Maak kans op een van onderstaande prijzen als je recent een bijdrage hebt geleverd aan de innovatie van het informatievak in de ruimste zin van het woord. Dat kan een artikel, presentatie, website, blog, vlog of andere bijdrage zijn, maar ook een bijzonder en vernieuwend initiatief. Nomineer een collega of stuur je eigen bijdrage in. De jury, gevormd door het bestuur van het Victorine van Schaickfonds

- en KNVI, reikt drie prijzen uit:
- > de Victorine voor de beste publicatie en de Victorine van Schaick Penning (2500 euro);
 - > de Victorine voor het meest innovatieve initiatief op het vakgebied van de informatieprofessional (2000 euro);
 - > de Victorine voor de beste scriptie (1500 euro).

Inzendingen en inlichtingen

Inzendingen en nominaties kun je sturen aan victorine@knvi.nl. De wijze waarop de prijs wordt uitgereikt, evenals de datum, is afhankelijk van de situatie rondom de coronamaatregelen en zal het fonds later bekendmaken. Meer informatie op: <https://www.knvi.nl/victorine>.

NIEUWE WEBSITE BNETWERK VOOR KB

De Koninklijke Bibliotheek (KB) heeft de website Bnetwerk (bibliotheeknetwerk.nl) gelanceerd, bedoeld voor medewerkers en partners in het bibliotheeknetwerk. De website vervangt een aantal bestaande sites, waaronder kb.nl/ob en Bibliotheekenbasisvaardigheden, en (deels) Bibliotheekinzicht. Op de nieuwe site wordt alle relevante informatie van de KB (al dan niet in samenwerking met haar partners) overzichtelijk bij elkaar aangeboden, gesorteerd op onderwerp, thema, programma of rol. Het is de bedoeling dat de komende jaren meer sites en informatie overgaan naar Bnetwerk, waardoor het aantal sites voor professionals in het bibliotheeknetwerk vermindert en de vindbaarheid van informatie verder verbetert.

Fake news aanpakken

Internet Society (ISOC) heeft onlangs Make Media Great Again (MMGA) overgenomen. De nieuwe 'ISOC NL MMGA Working Group' krijgt toegang tot de wereldwijde community van 65.000 ISOC-leden om issues in journalistieke kwaliteit en fake news aan te pakken en een impactvolle stem aan gemarginaliseerde gemeenschappen te geven.

NIJSTEN NIEUWE DIRECTEUR BIBLIOTHEEK UVA/HVA

Foto: Eduard Lampe

Gerard Nijsten is per 1 november 2020 benoemd tot directeur van de Bibliotheek UvA/HvA. Hij volgt Maria Heijne op, die afgelopen januari afscheid nam. In de periode daarna is de positie waargenomen door Bert Zeeman, in nauwe samenwerking met het managementteam van de bibliotheek.

Nijsten is nu nog directeur bedrijfsvoering van de Faculteit der Geesteswetenschappen van de Universiteit van Amsterdam. Hij is

van oorsprong historicus en heeft ruime directie- en managementervaring in het hoger onderwijs en de wetenschap. Zo was hij werkzaam bij de Vrije Universiteit, onder andere als directeur bedrijfsvoering van de Faculteit der Letteren en als strategisch adviseur van het College van Bestuur. Ook heeft hij ervaring opgedaan bij de Hogeschool Inholland en was hij eerder aan de Hogeschool van Amsterdam verbonden als docent en onderwijsmanager.

Tweakers helpt politie

Technologieplatform Tweakers en de politie zijn een samenwerking gestart in een project met de naam Blueweb. Nu criminelen steeds vaker technologie gebruiken is dit een logische stap: 'We delen opsporingsinformatie uit digitale onderzoeken met een doelgroep die daar bijzonder veel kennis over en ervaring in heeft en die bovendien heel groot is', aldus de politie.

Opleidingen GO online

GO opleidingen heeft besloten om tot 31 december dit jaar al haar opleidingsactiviteiten online te gaan verzorgen. De onzekere corona-ontwikkelingen en de daardoor ontstane situatie rondom traditioneel klassikaal lesgeven maken het noodzakelijk om deze overstap te maken, zegt de organisatie. 'Hierdoor kunnen we de beoogde leerresultaten en gewenste kwaliteit realiseren.'

THE UNCENSORED LIBRARY BIEDT VRIJE INFORMATIE DIGITAAL THUIS

Reporters Without Borders heeft een veilige haven gecreëerd voor persvrijheid. Een plek waar boeken boeken mogen zijn en kranten kranten – zonder censuur. Daarvoor bouwde de NGO een heuse bibliotheek in de populaire videogame Minecraft. Intussen heeft de bieb 230 oorspronkelijk gecensureerde boeken op de virtuele planken.

Wereldwijd zijn er behoorlijk wat landen waar van vrije informatie geen sprake is. De staat controleert er de pers. Blogs, kranten en websites worden er gecensureerd, journalisten gearresteerd. Veel jonge mensen groeien op plekken op waar dit dagelijkse kost is; ze kennen geen onafhankelijke informatievoorziening en leren niet hun eigen mening te vormen. Wat ze echter wel doen, weet Reporters Without Borders (RSF), is computergames spelen, net als jongeren elders.

Zoals Minecraft, een van de meest succesvolle games ter wereld, met meer dan 145 miljoen actieve spelers per maand. In het spel kunnen spelers hele werelden bouwen van blokjes, een soort digitale Lego, en ervaren hoe het er in een vrije samenleving aan toe zou kunnen gaan. In landen waar media aan banden zijn gelegd is Minecraft gewoon toegankelijk voor iedereen.

Veilig in de bieb

Deze achterdeur heeft RSF gebruikt om The Uncensored Library te bouwen, een bibliotheek die voor Minecraft-spelers over de hele wereld toegankelijk is op de open server van de game. De bibliotheek is gevuld met boeken en artikelen die gecensureerd zijn in het land van herkomst, maar die in de krochten van de virtuele bieb veilig opgeborgen zijn, buiten het bereik van snode overheidssurveillance technologie. Hiermee hebben vijf journalisten uit verschillende landen – Vietnam, Saoedi-Arabië, Rusland, Egypte en Mexico – een plek waar hun stem weer wordt gehoord, ongeacht het

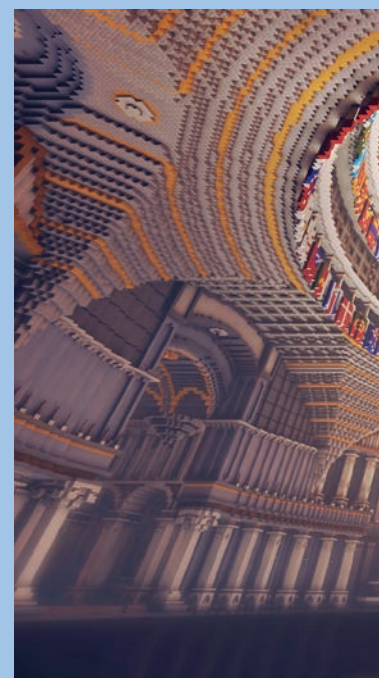
feit of ze verbannen of vermoord zijn of in de gevangenis zitten. Hun artikelen zijn opnieuw uitgegeven als Minecraft-boeken, in het Engels en in de oorspronkelijke taal, en via The Uncensored Library overal te lezen, ook in het land waar de werken gecensureerd zijn. Iedereen kan de boeken op de server inzien, maar niets aan de inhoud veranderen.

feit of ze verbannen of vermoord zijn of in de gevangenis zitten.

Hun artikelen zijn opnieuw uitgegeven als Minecraft-boeken, in het Engels en in de oorspronkelijke taal, en via The Uncensored Library overal te lezen, ook in het land waar de werken gecensureerd zijn. Iedereen kan de boeken op de server inzien, maar niets aan de inhoud veranderen.

Cultuur en kennis

Voor de realisatie van The Uncensored Library werkte RSF samen met creative agency DDB Germany, designstudio BlockWorks en productiemaatschappij MediaMonks. Hatice Cengiz, de verloofde van de vermoorde journalist Jamal Khashoggi, ondersteunt het project. De bibliotheek is in drie maanden gebouwd en gemaakt van meer dan 12,5 miljoen blokjes. Betrokken waren 24 bouwers uit zestien landen die meer dan 250 uur zijn bezig geweest om het gebouw neer

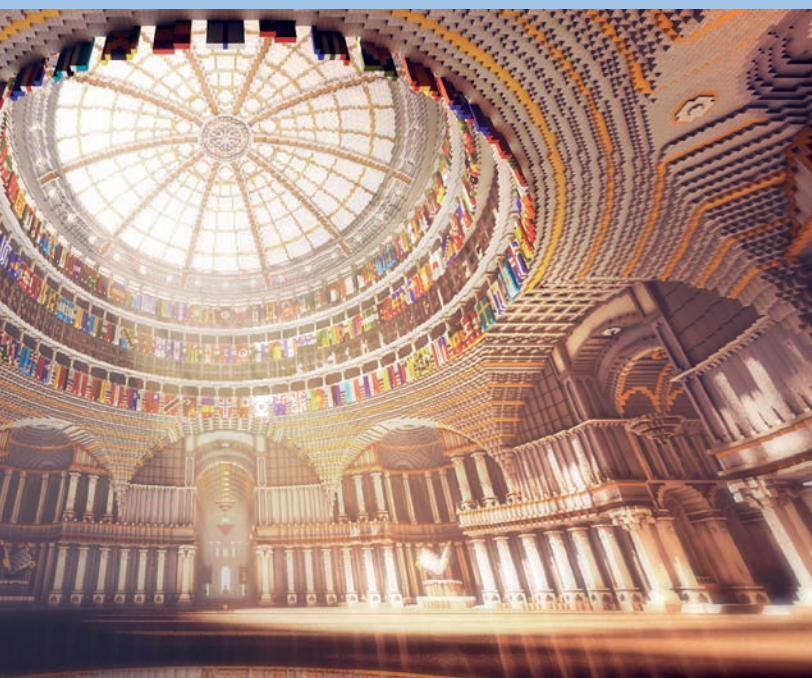
te zetten. De architectuur is neo-classicistisch, zoals vaak bij publieke bouwwerken als musea en bibliotheken, weet RSF. Een stijl die staat voor cultuur en kennis; daarmee worden 'vrijheid van kennis' en de 'kracht van het vrije woord' nog eens extra onderstreept.

De deuren van de bieb gingen afgelopen maart open, op de World Day against Cyber Censorship. Het project kende wat server crashes in het begin omdat te veel mensen wilden inloggen, maar sindsdien is het alleen maar gegroeid, zegt RSF.

'We begonnen met 200 boeken, nu hebben we er 230 in de library. We staan altijd open voor samenwerking met nieuwe journalisten. Het is een *ongoing project*. Er is geen geplande einddatum. Met een beetje onderhoud kan de server online blijven draaien en kunnen spelers de bibliotheek bezoeken wanneer ze willen, dag en nacht.'

Meer informatie op:
<https://uncensoredlibrary.com/>
 en hashtag van de campagne:
 #TruthFindsAWay

<

Rob Feenstra

Projectleider/consultant bij de Universitaire Bibliotheken Leiden; heeft als aandachtsgebieden bibliotheeksystemen en de digitale bibliotheek

Block list

Block list bestaat al een tijdje in het Engelse taalgebied, maar als de voortekenen niet bedriegen wordt het begrip binnen afzienbare tijd steeds vaker gebruikt. Ook in Nederland zal het vaste voet aan de grond krijgen (maar dan misschien als bloklijst). Geïnspireerd door de Black Lives Matter-beweging hebben verschillende grote IT-bedrijven, zoals Google, Apple en Microsoft, namelijk aangegeven dat ze begrippen met een racistische connotatie gaan vervangen door meer neutrale uitdrukkingen. *Master/slave* wordt *default/replica*, *white list* wordt *allow list* en *black list* wordt dus *block list*.

Ik ben een blanke man met een goede opleiding, ik woon in een keurige buitenwijk in Amstelveen en ik merk in het dagelijks leven weinig van racisme. Dus is het misschien niet verwonderlijk dat 'we schieten nu wel een beetje door' het eerste was wat door mijn hoofd schoot. Een gedachte, laten we wel wezen, uit de categorie 'ik ben niet racistisch, maar...'. Het gevoel is altijd sneller dan het verstand en toen de ratio het weer had overgenomen in mijn hoofd, legde het mijn gevoel een gedachte-experiment voor: wat als *black list* sloeg op alles wat goed is en *white list* op zaken die verkeerd zijn? Mijn gevoel moest toegeven dat dat emotioneel anders ligt. Of wat als iedereen aardig voor me was, maar ik merkte dat ik met de achternaam Feenstra niet werd uitgenodigd voor sollicitatiegesprekken en mijn toch zeker niet beter gekwalificeerde collega Asafa wel? 'Hm', zei mijn geest.

Dus ja, laat maar komen die *block list*. Het kost ons niets en als het ook maar iets bijdraagt aan de bestrijding van racisme, waarom niet? Al is het wel te hopen dat de politiek correcte IT-bedrijven niet alleen de *black list* in de ban doen, maar dat ze ook de Feenstra's en de Asafa's gelijke kansen geven. En laat ik hopen dat mijn gedachten wat meer gaan vallen in de categorie 'ik ben geen antiracisme-activist, maar...'

<